

نام و نام خانوادگی: تاریخ: نمره: از ۱۰۰
روش کار: ابتدا همه سؤال‌ها را بدون دیدن پاسخ‌نامه حل کنید. برای هر سؤال، جواب و یک دلیل کوتاه بنویسید.
هر پاسخ درست یک امتیاز و هر دلیل درست یک امتیاز دارد.

بخش اول: ریشه‌یابی (۱ تا ۱۵)

ریشه واژه را بنویسید.

۱. کاتِب

پاسخ:
دلیل:

۲. مکتوب

پاسخ:
دلیل:

۳. إِسْتَخْرَجَ

پاسخ:
دلیل:

۴. تَعَلَّمَ

پاسخ:
دلیل:

۵. قَالَ

پاسخ:
دلیل:

۶. بَاعَ

پاسخ:
دلیل:

۷. وَعَدَ

پاسخ:
دلیل:

۸. مَدَّ

پاسخ:

..... دلیل:

9. سَأَلَ

..... پاسخ:

..... دلیل:

10. دَحْرَجَ

..... پاسخ:

..... دلیل:

11. إِنطَلَقَ

..... پاسخ:

..... دلیل:

12. مَكْتَبَةٌ

..... پاسخ:

..... دلیل:

13. مُسْتَغْفِرٌ

..... پاسخ:

..... دلیل:

14. مَقُولٌ

..... پاسخ:

..... دلیل:

15. تَرْجَمَةٌ

..... پاسخ:

..... دلیل:

بخش دوم: وزن‌گذاری (۱۶ تا ۳۰)

وزن صرفی واژه را بنویسید.

16. کَاتِبٌ

..... پاسخ:

..... دلیل:

17. مَكْتُوبٌ

..... پاسخ:

..... دلیل:

..... پاسخ:

..... دلیل:

19. تَعْلِيم

..... پاسخ:

..... دلیل:

20. تَعَلَّمَ

..... پاسخ:

..... دلیل:

21. اِسْتِغْفَار

..... پاسخ:

..... دلیل:

22. اِسْتَخْرَجَ

..... پاسخ:

..... دلیل:

23. اِنْطَلَقَ

..... پاسخ:

..... دلیل:

24. اِجْتَمَعَ

..... پاسخ:

..... دلیل:

25. فَاتَلَ

..... پاسخ:

..... دلیل:

26. دَحَرَ

..... پاسخ:

..... دلیل:

27. تَدَحَّرَجَ

..... پاسخ:

..... دلیل:

..... پاسخ:
..... دلیل:

29. مَعْلُوم

..... پاسخ:
..... دلیل:

30. مِفْتَاح

..... پاسخ:
..... دلیل:

بخش سوم: صیغه و تحلیل ترکیبی (۳۱ تا ۵۰)

صیغه یا تحلیل خواسته شده را بنویسید.

31. كَتَبَ

..... پاسخ:
..... دلیل:

32. كَتَبَا

..... پاسخ:
..... دلیل:

33. كَتُّوا

..... پاسخ:
..... دلیل:

34. كَتَبْتُ

..... پاسخ:
..... دلیل:

35. كَتَبْتَا

..... پاسخ:
..... دلیل:

36. كَتَبْنَ

..... پاسخ:
..... دلیل:

37. كَتَبْتُ

..... پاسخ:

..... دلیل:

38. کَتَبْتُمَا

..... پاسخ:

..... دلیل:

39. كَتَبْتُمْ

..... پاسخ:

..... دلیل:

40. كَتَبْتَ

..... پاسخ:

..... دلیل:

41. كَتَبْتُمَا

..... پاسخ:

..... دلیل:

42. كَتَبْتُمْ

..... پاسخ:

..... دلیل:

43. كَتَبْتُ

..... پاسخ:

..... دلیل:

44. كَتَبْنَا

..... پاسخ:

..... دلیل:

45. صرف کامل «تَصَرَّ» در ماضی

..... پاسخ:

..... دلیل:

46. چهار صورت مضارع «كَتَبَ» برای هو، هما، هم و هی

..... پاسخ:

..... دلیل:

47. «تَكْتُبَانِ» به کدام صیغه‌ها می‌تواند تعلق داشته باشد؟

..... پاسخ:

..... دلیل:

48. یَسْتَخْرِجُونَ

..... پاسخ:

..... دلیل:

49. تَعَلَّمُ

..... پاسخ:

..... دلیل:

50. مَكْتُوبٌ

..... پاسخ:

..... دلیل:

ریشه‌یابی (۱ تا ۱۵)

شماره	صورت تمرین	پاسخ	دلیل و مسیر تحلیل
1	کَاتِب	ک - ت - ب	الف «کاتب» جزو قالب «فَاعِل» است؛ با حذف حرف افزوده، حروف اصلی ک، ت و ب باقی می‌ماند.
2	مَكْتُوب	ک - ت - ب	میم و واو در ساخت اسم مفعول افزوده‌اند. خانواده «کَتَبَ، کتاب، مکتوب» ریشه را روشن می‌کند.
3	اِسْتَخْرَجَ	خ - ر - ج	«است» افزوده باب استفعال است؛ پس سه حرف خ، ر و ج ریشه‌اند.
4	تَعَلَّمَ	ع - ل - م	تای آغازین و یکی از دو لام حاصل از تشدید جزو ساخت باب تفعّل‌اند؛ ریشه ع، ل و م است.
5	قَالَ	ق - و - ل	الف «قال» اصل نیست؛ با رجوع به «يَقُولُ» و مصدر «قَوْل» می‌بینیم حرف میانی ریشه واو است.
6	بَاعَ	ب - ی - ع	الف نشانه دگرگونی حرف عله است. «يَبِيعُ» و «بیع» نشان می‌دهند حرف میانی ریشه یاء است.
7	وَعَدَ	و - ع - د	هر سه حرف در صورت پایه حضور دارند و واو آغازین نیز اصلی است.
8	مَدَّ	م - د - د	تشدید را باید دو حرف همسان حساب کرد؛ بنابراین ریشه «م د د» است، نه «م د».
9	سَأَلَ	س - أ - ل	همزه حرف اصلی ریشه است و نباید آن را نشانه یا حرف افزوده پنداشت.
10	دَحْرَجَ	د - ح - ر - ج	این فعل رباعی مجرد است و چهار حرف د، ح، ر و ج همگی اصلی‌اند.
11	اِنْطَلَقَ	ط - ل - ق	«ان» سازه افزوده باب انفعال است؛ پس ط، ل و ق ریشه‌اند.
12	مَكْتَبَةٌ	ک - ت - ب	میم آغاز و تاء مربوط به ساخت واژه‌اند؛ پیوند با «کتاب» و «کَتَبَ» ریشه را تأیید می‌کند.
13	مُسْتَغْفِرٌ	غ - ف - ر	میم و «است» افزوده‌اند. این واژه اسم فاعل از «استغفر» و ریشه آن غ، ف و ر است.
14	مَقُولٌ	ق - و - ل	این اسم مفعول از فعل اجوف «قال» ساخته

دلیل و مسیر تحلیل	پاسخ	صورت تمرین	شماره
شده است؛ «قول» نشان می‌دهد واو، حرف میانی ریشه است.			
این واژه بر ریشهٔ رباعی «ترجم» تکیه دارد؛ تاء آغازین در اینجا جزو ریشه است، نه همیشه حرف زائد.	ت - ر - ج - م	تَرْجَمَة	15

وزن‌گذاری (۱۶ تا ۳۰)

دلیل و مسیر تحلیل	پاسخ	صورت تمرین	شماره
ک، ت و ب را به ترتیب جای فاء، عین و لام می‌گذاریم و الف افزوده را در همان جایگاه نگه می‌داریم.	فَاعِل	کَاتِب	16
میم و واو افزوده در وزن حفظ می‌شوند و سه حرف اصلی با ف، ع و ل جایگزین می‌شوند.	مَفْعُول	مَكْتُوب	17
میم آغازین ثابت می‌ماند و ک، ت و ب به ف، ع و ل تبدیل می‌شوند.	مَفْعَل	مَكْتَب	18
تاء و یاء افزوده در وزن می‌مانند؛ ع، ل و م روی ف، ع و ل نشانده می‌شوند.	تَفْعِيل	تَعْلِيم	19
تشدید حرف میانی در وزن نیز روی عین‌الفعل می‌آید؛ پس «تَفْعَل» درست است.	تَفْعَل	تَعَلَّمَ	20
ساخت مصدر باب استفعال حفظ می‌شود و غ، ف و ر به ترتیب با ف، ع و ل سنجیده می‌شوند.	إِسْتِفْعَال	إِسْتِغْفَار	21
«است» و حرکتهای ساختی حفظ می‌شوند و خ، ر و ج در جای ف، ع و ل قرار می‌گیرند.	إِسْتَفْعَل	إِسْتَخْرَجَ	22
«ان» افزوده ثابت می‌ماند و ط، ل و ق با ف، ع و ل جایگزین می‌شوند.	إِنْفَعَل	إِنْطَلَقَ	23
ریشه ج، م و ع است؛ تاء افزودهٔ باب افتعال در وزن نگه داشته می‌شود.	إِفْتَعَل	إِجْتَمَعَ	24
الف پس از حرف اول افزوده است و ریشه ق، ت و ل روی ف، ع و ل قرار می‌گیرد.	فَاعِل	قَائِل	25
برای ریشهٔ رباعی، حرف چهارم با لام دوم نمایش داده می‌شود؛ بنابراین وزن «فَعَلَل» است.	فَعَلَل	دَحْرَجَ	26

شماره	صورت تمرین	پاسخ	دلیل و مسیر تحلیل
27	تَدَحْرَجَ	تَفَعَّلَ	تای آغازین افزوده و چهار حرف ریشه بر ف، ع، ل و ل دوم منطبق می‌شوند.
28	مُعَلِّمٌ	مُفَعَّلٌ	میم آغازین و تشدید ساخت اسم فاعل باب تفعیل را می‌سازند؛ ع، ل و م حروف اصلی‌اند.
29	مَعْلُومٌ	مَفْعُولٌ	میم و واو قالب اسم مفعول حفظ می‌شوند و ع، ل و م جای ف، ع و ل می‌نشینند.
30	مِفْتَاحٌ	مِفْعَالٌ	میم و الف افزوده‌اند؛ ف، ت و ح حروف اصلی‌اند و وزن «مفعال» به دست می‌آید.

صیغه و تحلیل ترکیبی (۳۱ تا ۵۰)

شماره	صورت تمرین	پاسخ	دلیل و مسیر تحلیل
31	كَتَبَ	هُوَ؛ مفرد مذکر غایب	پایان فعل بدون نشانه تنبیه یا جمع است و صورت پایه ماضی برای «هو» به کار می‌رود.
32	كَتَبَا	هُمَا؛ مثنای مذکر غایب	الف پایانی نشانه دو فاعل مذکر غایب است. تعیین جایگاه دقیق با ضمیر یا بافت انجام می‌شود.
33	كَتَبُوا	هُمْ؛ جمع مذکر غایب	واو جماعت در پایان، این صورت را به «هم» نسبت می‌دهد.
34	كَتَبَتْ	هِيَ؛ مفرد مؤنث غایب	تاء ساکن پایانی نشانه فاعل مؤنث مفرد غایب است.
35	كَتَبَتَا	هُمَا؛ مثنای مؤنث غایب	تاء مؤنث و الف تنبیه کنار هم آمده‌اند؛ پس صیغه برای دو مؤنث غایب است.
36	كَتَبْنَ	هُنَّ؛ جمع مؤنث غایب	نون نسوه و سکون حرف پیش از آن، نشانه جمع مؤنث غایب است.
37	كَتَبْتَ	أَنْتَ؛ مفرد مذکر مخاطب	تاء متحرک با فتحه در پایان، مخاطب مذکر مفرد را نشان می‌دهد.
38	كَتَبْتُمَا	أَنْتُمَا؛ مثنای مذکر مخاطب	پسوندها «تُمَا» برای دو مخاطب به کار می‌رود؛ در جدول سنتی این ردیف برای مذکر آمده است.
39	كَتَبْتُمْ	أَنْتُمْ؛ جمع مذکر مخاطب	پسوندها «تُمْ» علامت جمع مذکر مخاطب است.
40	كَتَبْتِ	أَنْتِ؛ مفرد مؤنث مخاطب	کسره تاء پایانی، مخاطب مؤنث مفرد را مشخص می‌کند.
41	كَتَبْتُمَا	أَنْتُمَا؛ مثنای مؤنث مخاطب	صورت لفظی با مثنای مذکر مخاطب یکی است؛

شماره	صورت تمرین	پاسخ	دلیل و مسیر تحلیل
			جای آن را ضمیر یا سیاق تعیین می‌کند.
42	كَتَبْتُ	أَنْتَ؛ جمع مؤنث مخاطب	پسوند «تَنْ» با نون مشدد، نشانه جمع مؤنث مخاطب است.
43	كَتَبْتُ	أنا؛ متکلم وحده	ضمّه تاء پایانی نشان می‌دهد گوینده یک نفر است.
44	كَتَبْنَا	نحن؛ متکلم مع‌الغیر	پسوند «نا» فعل را به «ما» نسبت می‌دهد.
45	صرف کامل «تَصَرَ» در ماضی	تَصَرَ، تَصَرَا، تَصَرُوا، تَصَرْتُ، تَصَرْتَا، تَصَرْتُمْ، تَصَرْتَ، تَصَرْتُمَا، تَصَرْتُمْ، تَصَرْتُ، تَصَرْتُمَا، تَصَرْتُمْ، تَصَرْتُ، تَصَرْتُمْ	ترتیب از شش صیغه غایب به شش صیغه مخاطب و سپس دو صیغه متکلم می‌رود. تکرار «تَصَرْتُمَا» طبیعی است، چون دو ردیف مثنای مخاطب صورت یکسان دارند.
46	چهار صورت مضارع «كَتَبَ» برای هو، هما، هم و هی	يَكْتُبُ، يَكْتُبَانِ، يَكْتُبُونَ، تَكْتُبُ	حرف مضارعه شخص را آغاز می‌کند و الف تنبیه یا واو جماعت، شمار را نشان می‌دهد.
47	«تَكْتُبَانِ» به کدام صیغه‌ها می‌تواند تعلق داشته باشد؟	هُمَا برای دو مؤنث غایب، أَنْتُمَا برای دو مذکر مخاطب و أَنْتُمَا برای دو مؤنث مخاطب	صورت نوشتاری در سه جای جدول یکسان است؛ تنها ضمیر ذکرشده با بافت جمله مرجع را تعیین می‌کند.
48	يَسْتَخْرِجُونَ	ریشه: خ - ر - ج؛ مضارع؛ هُمْ؛ ساخت: يَسْتَفْعِلُونَ	«ی» و واو جماعت شخص و شمار را می‌سازند و «است» باب را نشان می‌دهد؛ سه حرف خ، ر و ج اصلی‌اند.
49	تَعَلَّمْتُ	ریشه: ع - ل - م؛ ماضی؛ أَنْتَ؛ باب تَفَعَّلَ	پسوند «تَنْ» جمع مؤنث مخاطب است؛ تاء آغازین و تشدید لام از ساخت باب تَفَعَّلَ می‌آیند.
50	مَكْتُوب	ریشه: ک - ت - ب؛ وزن؛ مَفْعُول؛ اسم مفعول	در یک تحلیل کامل، ابتدا خانواده‌ی واژه ریشه را روشن می‌کند، سپس میم و واو افزوده وزن و نوع مشتق را نشان می‌دهند.